

Правила за сетълмент на борсов пазар, сегменти „Ден напред“ и „В рамките на деня“

БЪЛГАРСКА НЕЗАВИСИМА ЕНЕРГИЙНА БОРСА

Съдържание

Основни положения.....	2
Видове обезпечения.....	2
Изчисляване на стойността.....	3
Задължения и срокове.....	4
Неизпълнение.....	4
Извънредно обезпечение.....	4
Минимално обезпечение.....	4
Определяне на гаранционно обезпечение при регистрация.....	5
Освобождаване на обезпечение.....	5
Нарушение на задълженията за поддържане на обезпечение. Неустойки със санкционен характер.....	5
Разплащания, основни правила.....	6
Нетна покупка.....	6
Нетна продажба.....	7
Неизпълнение.....	7
Нарушение на задълженията за разплащане. Неустойки със санкционен характер.....	8
Фактуриране.....	8
ДДС.....	9

Глава I. Въведение

Основни положения

1. Настоящите правила са приложение №3 към Правилата за работа на организиран борсов пазар.
2. Настоящите правила обхващат финансовите взаимоотношения, породени от реализирани сделки на пазарните сегменти „Ден напред“ /ПДН/ и „В рамките на деня“ /ПРД/, част от борсовия пазар на електрическа енергия.
3. Операторът на борсовия пазар, наричан по-надолу БНЕБ ЕАД/Оператора е страна по всички сделки за покупка и продажба, реализирани на пазарните сегменти „Ден напред“ и „В рамките на деня“.
4. Операторът осъществява дейностите по определяне на взаимните задължения в резултат на реализирани сделки на пазарните сегменти ПДН и ПРД.
5. След приключване на етапа на обявяване на резултатите, в съответствие с Правилата за работа на пазарен сегмент „Ден напред“ и Правилата за работа на пазарен сегмент „В рамките на деня“, всеки търговски участник /ТУ/ има достъп чрез съответната търговска платформа до детайлна информация за реализираните от него сделки за покупка и продажба, а оттук и до информация касаеща финансовите отношения възникнали в следствие от сключените сделки.
6. ТУ получават персонализиран достъп до онлайн базиран софтуер, осигуряващ информация за изискуемото обезпечение за следващия финансов ден, както и друга информация, свързана с участието им на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД.
7. За обезпечаване на сделките, реализирани на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПДР, ТУ са задължени да представят обезпечение под формата на банкова гаранция и/или определена сума по сметка, с титуляр БНЕБ ЕАД.
8. Услугите по сетълмент, извършвани от БНЕБ ЕАД по отношение на търговията, осъществена на сегменти ПДН и ПРД, подлежат на таксуване съгласно Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД.
9. За целите на уреждане на финансовите взаимоотношения всеки ТУ при регистрацията на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД, предоставя следната информация:
  - 9.1. Лице, отговарящо за сетълмент и обезпечения на съответния ТУ.
  - 9.2. Данни за разплащателна сметка в лева на ТУ за целите на финансовите разплащания, възникнали в резултат на реализирани сделки на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД.

Глава II. Обезпечения

Видове обезпечения

10. За целите на гарантиране на финансовите си задължения, възникнали в следствие на реализирани сделки на сегменти ПДН и ПРД, част от борсовия пазар, всеки ТУ е

длъжен да поддържа обезпечение, което във всеки един момент отговаря на определените за стойността му изисквания.

11. За целите на търговията на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД, БНЕБ ЕАД приема обезпечение, чрез която и да е или комбинация от следните форми:
  - 11.1. *Банкова гаранция, приета от БНЕБ, в лева/евро. БНЕБ публикува текста на банковата гаранция и условията за приемливост на интернет страницата си Сумите по предоставени банкови гаранции не се взимат предвид при определяне размера на обезпечението 15 (петнадесет) работни дни преди изтичане на срока на съответната банкова гаранция, в случай че не е предоставена банкова гаранция с нов срок на валидност.*
  - 11.2. *Сума, внесена по сметка, посочена от БНЕБ ЕАД, в лева. БНЕБ ЕАД не дължи лихви по внесени от ТУ суми.*
12. Когато търговските участници предоставят обезпечение под формата на банкова гаранция, те се задължават:
  - 12.1. *да заплатят всички разходи по предоставянето ѝ, както в банката издател, така и в банката на бенефициента, включително (но не само) таксите и комисионните за авизиране на банкови гаранции при представянето им чрез посредничеството на обслужващата/ите банка/и. Банката, издател на банковите гаранции, следва изрично да посочи към авизиращата банка на бенефициента, че комисионните за авизиране са за сметка на наредителя и са по договоряне;*
  - 12.2. *15 (петнадесет) работни дни преди изтичане срока на банковата гаранция да предоставят нова такава за следващия 12 /дванадесет/ месечен период.*

Изчисляване на стойността

13. Стойността на изисканото от БНЕБ ЕАД обезпечение се определя в лева за всеки Финансов ден.
14. Стойността на изискваното за определен финансов ден обезпечение представлява най-високата от дневните рискови експозиции за последните 30 (тридесет) календарни дни, като рисковата експозиция за съответния ден е изчислена като произведението от нетната позиция в MWh на конкретния ТУ (Daily Net MWh position), риск параметър (Risk Parameter) и дневен фактор (Day Factor), определени от БНЕБ ЕАД, където:
  - 14.1. *Нетна позиция в MWh (Daily Net MWh position) представлява разликата между закупеното и продаденото количество електрическа енергия за конкретния ден от съответния ТУ, като нетирането се осъществява по отношение на двата пазарни сегмента: „Ден напред“ и „В рамките на деня“.*
  - 14.2. *Риск параметър (Risk Parameter) е цена в EUR/MWh, определена съответно за дълга позиция (позиция на нетна покупка) или къса позиция (позиция на нетна продажба), и представлява очакваната най-висока средно-дневна цена, изчислена от БНЕБ ЕАД на база на исторически данни.*
  - 14.3. *Дневен фактор (Day Factor) е параметър, който отразява рисковата експозиция на ТУ през почивните дни.*
15. Методът на изчисляване на риск параметъра и стойността на определения дневен фактор се обявяват на интернет страницата на БНЕБ ЕАД и могат да се променят по преценка на борсовия оператор:

- 15.1. За обезпечаване на сигурността и дейността на борсовия оператор.
- 15.2. При наличието на поредица от неработни дни.
16. Промяната на стойностите на риск параметъра и/или дневния фактор се обявяват с двудневно предизвестие на интернет страницата на БНЕБ ЕАД.
17. На интернет страницата на оператора на борсовия пазар е публикуван примерен модел за изчисление на изискуемото обезпечение.
18. За нови ТУ, БНЕБ ЕАД определя стойността на обезпечението въз основа на очаквана бъдеща нетна покупка на електрическа енергия в съответствие с т.25.

Задължения и срокове

19. При възникване на необходимост от повишаване размера на обезпечението на даден ТУ същият е длъжен да увеличи сумата на съответното обезпечение до 10:30 СЕТ (11:30 ЕЕТ) на следващия финансов ден. При последователност от неработни/нефинансови дни задължението е дължимо до 10:30 СЕТ (11:30 ЕЕТ) на първия финансов ден, следващ момента на възникване на необходимостта от повишаване на обезпечението.

Неизпълнение

20. При неизпълнение на задълженията за повишаване на стойността на обезпечението по т.19 от търговски участник до края на съответния финансов ден, Операторът може да не го допусне до участие в следващата борсова сесия.

Извънредно обезпечение

21. Операторът може да изисква предоставянето на извънредно обезпечение от ТУ при констатиране на завишено ниво на риска. Завишеното ниво на риска се определя по преценка на Оператора.
22. В уведомлението за предоставяне на извънредно обезпечение се посочва срокът за неговото предоставяне, като същият не може да бъде по-кратък от два (2) часа от получаването на уведомлението. При неизпълнение на задължението за предоставяне на извънредно обезпечение в посочения срок БНЕБ ЕАД може да премине към процедура по отстраняване на ТУ, предвидена в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия.

Минимално обезпечение

23. БНЕБ ЕАД изисква минимално обезпечение от всички ТУ, регистрирани на борсовия пазар на електрическа енергия, сегменти ПДН и ПРД, стойността на което е посочена в Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД.
24. ТУ, нетни продавачи, дължат минимално обезпечение в съответствие с т.23.

Определяне на гаранционно обезпечение при регистрация

25. Първоначалното гаранционно обезпечение на всеки ТУ се определя на база на попълнена от него справка-декларация за прогнозното количество енергия за покупка/продажба, което възнамерява да реализира на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД, но не по-малко от минималното обезпечение в съответствие с т.23.
26. Стойността на първоначалното гаранционно обезпечение представлява приложение към договора за участие на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД.

Освобождение на обезпечение

27. Гаранционно обезпечение на ТУ се освобождава в следните случаи:
  - 27.1. *При прекратяване на членството/изключване на ТУ по смисъла на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, в срок от 10 работни дни след датата на прекратяване на членството/изключването, при условие че ТУ няма задължение за плащане към Оператора.*
  - 27.2. *При оттегляне на ТУ по смисъла Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, в срок от 10 работни дни след датата на оттеглянето, в случай че ТУ няма задължение за плащане към Оператора.*
  - 27.3. *В случай че ТУ има неплатени задължения към Оператора, гаранционното обезпечение се усвоява до размера на дължимото, като останалата сума се освобождава от Оператора в полза на ТУ.*
28. ТУ може да поиска частично освобождение на обезпечението, ако:
  - 28.1. *За период от 5 (пет) поредни финансови дни, предхождащи датата на искането за освобождение, изискваното обезпечение е било по-ниско от реалното.*
  - 28.2. *За всеки един от дните по т.28.1 наличното обезпечение е било с минимум 25 (двадесет и пет) процента по-високо от изискваното обезпечение в съответствие с т.14.*
  - 28.3. *В случай на налично задължение за плащане освободената сума се пренасочва автоматично за погасяване на текущите задължения, като се освобождава единствено размерът на остатъчната сума.*
29. При частично освобождение на обезпечение Операторът може да освободи обезпечение до размера на по-голямото от: изискуемото обезпечение към момента на освобождяването или минимално изискуемото обезпечение в съответствие с т.23.
30. Освобождение на обезпечение в съответствие с т.28 се извършва по писмено заявление от съответния ТУ в съответствие с образец, публикуван на интернет страницата на борсовия оператор.

Нарушение на задълженията за поддържане на обезпечение. Неустойки със санкционен характер.

31. При трето поредно нарушаване от ТУ на задълженията за поддържане на обезпечение по т.10, за период от 6 (шест) месеца, Операторът налага неустойка със санкционен характер, като увеличава сумата на Такса сетълмент, дефинирана в Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД, с 0,04 лева/MWh за срок от шест (6) месеца.

Броят на нарушенията се изчислява кумулативно за двата пазарни сегмента – „Ден напред“ и „В рамките на деня“.

32. Посочената в т.31 неустойка със санкционен характер се налага в двуседмичен срок от установяване на нарушението, но не по-късно от два месеца от извършването.
33. При всяко следващо нарушение (след трето поредно нарушение) от търговския участник на задълженията за поддържане на обезпечение по т.10 в срока по т.31, Операторът прилага неустойката със санкционен характер по т.31 в увеличен размер, с още 0,04 лева/MWh, като продължителността на налагането на неустойката се удължава с нов 6 (шест) месечен период. Горепосочената неустойка със санкционен характер се налага в двуседмичен срок от установяване на нарушението, но не по-късно от два месеца от извършването му. Настоящата клауза за удължаване на срока за налагане на неустойката със санкционен характер в увеличен размер с нов 6 (шест) месечен период е приложима многократно при всяко следващо установено от Оператора нарушение на горепосочените задължения.

Глава III. Разплащания

Разплащания, основни правила

34. ТУ са отговорни за навременното и систематично погасяване на задълженията си, възникнали в резултат от реализирани сделки на борсовия пазар , сегменти ПДН и ПРД.
35. Във връзка с участието на пазарните сегменти ПДН и ПРД , ТУ получават информация за:
  - 35.1. *Реализираните сделки за покупка и за дължимите суми, включително тези, съдържащи се в Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД.*
  - 35.2. *Реализираните сделки за продажба и дължимите суми за получаване, включително тези, съдържащи се в Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД.*
36. Разплащанията на борсовия пазар на електрическа енергия, сегменти ПДН и ПРД, се извършват на базата на нетна покупка и нетна продажба.

Нетна покупка

37. За покриване на задълженията на ТУ, реализирали нетна покупка, БНЕБ ЕАД допуска две форми за покриване на задълженията:
  - 37.1. *На дневна база.*
  - 37.2. *На седмична база.*

На дневна база

38. ТУ, реализирали нетна покупка, са длъжни да преведат дължимите сума, включително тези, съдържащи се в Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД, по определената за целта банкова сметка на Оператора до 10:30 СЕТ (11:30 ЕЕТ) в първия финансов ден, следващ деня на издаване на фактурата.
39. При последователност от неработни/нефинансови дни възникналите задължения на нетните купувачи за последния финансов ден преди поредицата от

неработни/нефинансови дни са дължими от съответните ТУ до 10:30 СЕТ (11:30 ЕЕТ) на първия финансов ден, следващ нефинансовите дни.

40. При последователност от неработни/нефинансови дни възникналите задължения за поредицата от неработни дни и първия следващ финансов ден са дължими от съответните ТУ до 10:30 СЕТ (11:30 ЕЕТ) на втория финансов ден, следващ нефинансовите дни.

На седмична база

41. За обезпечаване на нетната покупка, реализирана от ТУ на седмична база, съответният ТУ следва да внесе сума по разплащателната сметка на БНЕБ ЕАД, която да покрива нетната му покупка за седемдневен период.
42. БНЕБ ЕАД приема само сумите по т.41, които са налични по сметката на Оператора в петък за седемдневен период, считано от понеделник, следващ внасянето на съответната сума.
43. При неработен петък сумите по т.41 следва да са налични по сметката на БНЕБ ЕАД през последния финансов ден, предхождащ петъка.
44. Всеки ден след издаване на фактура БНЕБ ЕАД приспада стойността на нетната покупка, включително дължимите такси, от сумата на съответния ТУ.
45. Всеки ТУ е длъжен да следи баланса на сумата за покриване на възникналите задължения за нетна покупка.
46. При изразходване на наличните средства преди края на седемдневния период съответният ТУ преминава към форма за покриване на задълженията си на дневна база в съответствие с т.38, т.39 и т.40.
47. При последователност от неработни/нефинансови дни всеки ТУ, избрал форма за разплащане на седмична база, следва да предвиди съответната сума в съответствие с по-големия брой дни.

Нетна продажба

48. За ТУ, нетни продавачи, избрали форма за фактуриране в съответствие с т.57.1, Операторът заплаща задълженията си към нетните продавачи през първия финансов ден, следващ деня на издаване и предоставяне на фактурата, като от дължимата сума се приспада сумата на дължимите такси.
49. За ТУ, нетни продавачи, избрали форма за фактуриране в съответствие с т.57.2 и т.57.3, Операторът заплаща задълженията си към нетните продавачи през втория финансов ден, следващ деня на предоставяне на съответната фактура.

Неизпълнение

50. При неизпълнение на финансовите задължения от страна на ТУ до края на съответния финансов ден, Операторът започва процедура по отстраняване на ТУ, предвидена в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, както и процедура за усвояване на обезпечението на съответния ТУ.
51. Всички разходи, възникнали по повод усвояването на съответното обезпечение по т. 50 са за сметка на ТУ.

Нарушение на задълженията за разплащане. Неустойки със санкционен характер

52. При трето поредно нарушаване от даден ТУ на задълженията, възникнали в резултат на реализирана търговия за съответния пазарен сегмент, за период от 6 (шест) месеца, Операторът налага неустойка със санкционен характер, като увеличава сумата на Такса оборот за съответния пазарен сегмент, дефинирана в Тарифата за таксите на БНЕБ, с 0,04 лева/MWh за срок от шест (6) месеца. Броят на нарушенията се изчислява кумулативно за двата пазарни сегмента – „Ден напред“ и „В рамките на деня“.
53. Посочената в т.52 неустойка със санкционен характер се налага в двуседмичен срок от установяване на нарушението, но не по-късно от два месеца от извършването.
54. При всяко следващо нарушение от търговския участник (след трето поредно нарушение) на задълженията за разплащане, възникнали в резултат на реализирана търговия, Операторът има право да приложи неустойката със санкционен характер по т.52 в увеличен размер, с още 0,04 лева/MWh, като продължителността на прилагане на неустойката се удължава с нов 6 (шест) месечен период. Горепосочената неустойка със санкционен характер се налага в двуседмичен срок от установяване на нарушението, но не по-късно от два месеца от извършването му. Настоящата клауза за удължаване на срока за налагане на неустойката със санкционен характер в увеличен размер с нов 6 (шест) месечен период е приложима многократно при всяко следващо установено от Оператора нарушение на горепосочените задължения.

Глава IV. Фактуриране

Фактуриране

55. При издаването на фактури за сделки, сключени на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД, не се допуска издаване на нетна фактура. Издават се две отделни фактури за реализираните сделки за покупка и за продажба.
56. Всеки финансов ден БНЕБ ЕАД издава електронни фактури, включващи всички присъщи суми според Тарифата за таксите на БНЕБ ЕАД, на ТУ, както и:
- 56.1. За пазарен сегмент „Ден напред“ се фактурират количествата, които ще бъдат доставени на следващия ден. При поредица от нефинансови дни търгуваните през нефинансовите дни количества се фактурират в първия финансов ден, следващ нефинансовите дни. Издадените фактури са с падеж на деня, следващ деня на издаване на фактурата.*
- 56.2. За пазарен сегмент „В рамките на деня“ се фактурират количествата, които са доставени на предходния ден. При поредица от нефинансови дни търгуваните и доставени през нефинансовите дни количества се фактурират в първия финансов ден, следващ нефинансовите дни. Издадените фактури са с падеж на деня, следващ деня на издаване на фактурата.*
57. ТУ, реализирали сделки за продажба на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД, издават фактура и я изпращат на БНЕБ ЕАД съгласно един от изброените срокове по техен избор:
- 57.1. До края на първия финансов ден, следващ деня на търговия.*

57.2. До 5-то число на текущия месец за предходния месец.

57.3. До 16-то число на текущия месец за периода от 1-15 число и в последния ден от текущия месец за останалите дни.

ДДС

58. Всички суми, посочени в настоящите правила, са без ДДС.
59. За ТУ, регистрирани на територията на Република България, се начислява ДДС към всички дължими суми, в резултат на реализирана търговия.
60. За ТУ, регистрирани извън територията на Република България, плащането на всички данъци, включително ДДС, е задължение на съответния ТУ в съответствие с приложимото право в страната по регистрацията.

Глава V. Предоставяне на информация

61. БНЕБ ЕАД може във всеки един момент да поиска правна и финансова информация, свързана с участието на съответния ТУ на борсовия пазар, сегменти ПДН и ПРД.

Глава VI. Допълнителни разпоредби

62. Операторът публикува на своята интернет страница, в списък „Неизрядни участници“, информация за ТУ, на когото са наложени неустойки със санкционен характер в съответствие с настоящите правила за срок, идентичен със срока на наложената мярка.